

Soru:

ABD-İran müzakerelerinde arabuluculuk yapan Umman, perşembe günü yaptığı açıklamada, cumartesi günü İtalya'nın başkenti Roma'da yapılması planlanan dördüncü tur görüşmelerin "lojistik nedenlerle" ertelendiğini ancak henüz yeni bir tarih belirlenmediğini duyurdu. (01.05.2025 eş-Şark) ABD ile İran arasındaki dolaylı müzakereler, Umman Dışişleri Bakanı Bedr el-Busaidi'nin arabuluculuğunda, 12 Nisan 2025'te Umman'ın başkenti Maskat'ta başladı. İkinci tur görüşmeler, 19 Nisan 2025 tarihinde, yine Umman Dışişleri Bakanı Bedr el-Busaidi'nin arabuluculuğunda, İtalya'nın başkenti Roma'daki Umman Büyükelçiliği'nde gerçekleştirildi. Üçüncü tur ise 26 Nisan Cumartesi günü, bir kez daha Umman'ın ev sahipliğinde Umman'ın arabuluculuğunda gerçekleştirildi... Soru şu: Trump, 14 Temmuz 2015'te imzalanan anlaşmadan 2018'de tek taraflı çekilmiş olmasına rağmen neden şimdi İran'la yeni bir nükleer anlaşma imzalamak istiyor? Peki, dördüncü tur neden ertelendi? Lojistik nedenler ifadesi ne anlama geliyor? Peki, bu erteleme müzakerelerin kesin olarak sona erdiği anlamına mı geliyor?

Cevap:

İran ile Batılı ülkeler arasında 2015'te imzalanan nükleer anlaşmanın arka planının anlaşılması için önce o dönemin şartlarının gözden geçirilmesi kaçınılmazdır. Ardından Trump'ın 2018 yılında söz konusu anlaşmadan çekilme kararının ardındaki dinamikleri ve o dönemin atmosferinin ele alınması gerekir. Daha sonra da ABD ile İran arasında yürütülen müzakereler eksenindeki en yeni gelişmeler mercek altına alınmalıdır.

1- Amerika'yı 2015 yılında İran ile nükleer anlaşma imzalamaya iten faktörler:

Amerika'nın anlaşmayı imzalamasıyla ilgili yayınladığımız 22 Temmuz 2015 tarihli soru cevapta şöyle dedik: "... Amerikan Başkanı, bu müzakereleri uzaktan ve doğrudan bağlantı halinde yönetmiş, anlaşmanın yapılmasına son derece büyük bir önem göstermiştir. Öteki bağlantıların yanı sıra Dışişleri Bakanı'nı da bu uğurda peş peşe üç hafta boyunca çalıştırmıştır. Dolayısıyla bu anlaşmanın gerek Amerikan devleti ve çıkarları gerekse Obama'nın çıkarları açısından ne denli önemli olduğu açığa çıkmıştır. Nitekim İran, onlarca yıl boyunca sınırlandırılmış ve herhangi bir nükleer silah üretmekten uzaklaştırılmıştır. Bunu, İran'ın bölgedeki stratejik rolü ve fiilen çalışıyor zaten, ama görüntüde de onunla tekrar çalışmaya başlamanın önemi hakkında Amerikan Başkanı ve diğer Amerikalı yetkililerin yukarıda geçen açıklamalarına ve keza Irak ve Afganistan'da Amerika ile işbirliği yaptıklarını, terörizm ve aşırılığa karşı mücadelede de onunla çalışmaya hazır olduklarını ilan etmiş olan İranlı yetkililerin açıklamalarına bağladığımızda, Amerika'nın İran ve partisinin Suriye'de ve keza Yemen'de yaptıklarına zımnen muvafakat ettiği fiilen ortaya çıkmaktadır... Bütün bunlar, Amerika'nın bu anlaşmayla, yaptırımları kaldırarak ve aleni ilişkileri başlatarak İran'ın işlerini kolaylaştırmayı ve kendisine verilen rolünü oynamaya devam etmesini sağlamayı hedeflediğine işaret etmektedir ki Amerika'nın işi kolaylaşsın, yükü hafiflesin ve bölgedeki ülke ve halklara karşı ayıpları örtülsün. Zira İran; Irak, Suriye ve Yemen'de görüldüğü gibi fiilen Amerikan politikasını uygulamaktadır. Ancak bugüne kadar hakikati gizleyerek perde arkasından uyguluyordu, ama artık şeffaf perde arkasından veya perdesiz uygulayacaktır..."

Bu nedenle Obama, İran'ın Suriye'deki rolünü daha aktif hale getirmek amacıyla 14 Temmuz 2015 tarihinde İran ile nükleer anlaşma imzalamıştır.

2- Trump yönetimini 2018 yılında, İran ile 2015'te imzalanan nükleer anlaşmayı iptal etmeye sevk eden etmenler:

A- Washington, Suudi Arabistan ve Türkiye'yi güçlü bir şekilde bölge denklemine soktu. Türkiye bölgede proaktif bir rol oynadı. 2016'da Fırat Kalkanı, Mart 2018'de ise Zeytin Dalı hareketlerine imza attı. Suudi Arabistan da bölgede önemli bir rol üstlendi... Dolayısıyla İran'ın Suriye'de kilit bir rol oynamasına artık gerek kalmamıştı, söz konusu rolün törpülenmesi gerekiyordu. İşte Trump tam da bunu yaptı. İran'ın bölgedeki rolünü törpüleyerek, onun rolünü başat aktörlükten ikincil veya tamamlayıcı bir role indirgedi.

B- Avrupa ülkeleri de 2015 yılında imzalanan nükleer anlaşmanın taraflarından biriydiler ve bu anlaşmanın en büyük kazanan tarafı idiler. Obama döneminde imzalanan anlaşmadan Avrupa ülkelerinin kârlı çıkması Trump'ın pek hoşuna gitmemişti ve bu yüzden anlaşmayı rafa kaldırdı.

Dolayısıyla Trump, İran'ın bölgedeki rolünü törpüleyen yeni koşullara zemin hazırlamak amacıyla Amerikan çıkarları doğrultusunda İran ile yapılan nükleer anlaşmadan çekildiğini duyurdu.

3- Trump'ın, 2018'de iptal ettiği nükleer anlaşmaya 2025'te yeniden dönmesinin arkasındaki etmenler:

Trump'ın 20 Ocak 2025'te Beyaz Saray'da göreve başlamasından sonra vuku bulan gelişmelere bakıldığında, ABD'yi nükleer anlaşmaya yeniden taraf olmaya sevk eden saikler daha net bir şekilde anlaşılacaktır:

A- Nükleer diplomasi trafiğini yeniden başlatma inisiyatifinin Trump ekibinden geldiği aşikâr. Trump, 7 Mart'ta Umman kanalıyla Tahran'a gönderdiği mektubunda, yeni bir anlaşma için görüşmelere başlamak istediğini açıkça ifade etti. "6 Mart Perşembe günü Fox Business Network'e röportaj veren Trump, İran lideri Hamaney'e dün bir mektup gönderdiğini ve İran ile nükleer program konusunda anlaşma yapmayı tercih ettiğini vurguladı. Trump, Pazar günü yayınlanacak röportajında, "Diğer alternatif ise bir şeyler yapmamız gerektiği çünkü onların nükleer silah sahibi olmasına izin veremezsiniz. Başka seçenekler de mevcut." diye konuştu. Hamaney'e gönderdiği mektubun içeriği hakkında ise Trump, "Onlara, 'Umarım müzakere edersiniz çünkü askeri olarak girmemiz gerekirse bu korkunç bir şey olacak' ifadelerini kullandığını belirtti. (07.03.2025 İran International)

B- Trump, 2015'te BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimî üyesi ve Almanya (P5+1) ile imzalanan nükleer anlaşmanın en büyük kazananı, Avrupalılar olduğu için 2018 yılında nükleer anlaşmayı iptal etti. Dolayısıyla Trump, 2015'tekin aksine, İran ile yapılan nükleer müzakerelerden Avrupa ülkelerini dışladı, onlarla istişarede bulunmadı, Avrupa'nın İran ile nükleer görüşmeler yapma çabalarını engellemek amacıyla Umman'da yapılan müzakereler hakkında onları bilgilendirmede... "Avrupalı diplomatlar Reuters'e yaptıkları açıklamada, İran'la yeni bir toplantı düzenlemeye çalıştıklarını ancak Tahran'ın bu ayın başlarında ABD Başkanı Donald Trump yönetimiyle nükleer programı konusunda dolaylı görüşmelere başlamasıyla birlikte bu girişimlerinin akamete uğradığını belirttiler. ABD, Trump'ın görüşmeleri açıklamasından önce Umman'da gerçekleştirilen nükleer müzakereler hakkında Avrupa ülkelerini bilgilendirmemiştir..." (24.04.2025 eş-Şark) Trump yönetiminden destek gören sağcı Başbakan Meloni liderliğindeki İtalya'nın ikinci tur görüşmelerine ev sahipliği yapması tercihi bile, özellikle NATO bahanesiyle çatışmaya girdiği, karşı çıktığı Avrupa ülkelerine, bilhassa İngiltere, Fransa ve Almanya'ya yönelik bir mesaj niteliği taşımaktadır.

C- ABD, bütün dikkatini ve kaynaklarını Çin ile olan küresel rekabete yoğunlaştırma niyetinde ve planındadır. Bu nedenle, kendisine sorun teşkil eden ve enerjisini dağıtan tüm unsurlardan kurtulma gayreti içerisinde. Rusya ile yürütülen müzakereler de aynı strateji ve mantığın bir parçası olarak görülebilir: ABD, Ukrayna krizi üzerinden Rusya'yı müzakere masasına çekmek ve böylece onu Çin'den kopararak Çin-Rusya eksenini zayıflatmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla Trump, Çin'i kuşatmayı stratejik bir öncelik olarak belirlemiştir.

D- Yahudi varlığı, İran'ın nükleer silah edinmesini engelleme bahanesiyle İran'a saldırıyı arzulamaktadır. Bilindiği üzere Yahudi varlığı, Ekim 2024'te İran'a bir saldırı düzenlemiş, İran da ABD ve Yahudi varlığını önceden bilgilendirdikten sonra güç gösterisinde bulunmak amacıyla füze saldırılarıyla karşılık vermişti. Bugünse ABD, Çin'e yoğunlaştığı bir dönemde bu tür saldırılarla başını ağrıtmak istemiyor. Bu nedenle Amerika, İran'la nükleer anlaşma yaparak hem Yahudi varlığının güvenliğini güvence altına almayı hem de saldırı bahanesini elinden almayı planlamaktadır. Beyaz Saray'ın en koyu Yahudi varlığı yanlısı başkanı olarak Trump, bu adımıyla yani İran ile nükleer anlaşma imzalama hamlesiyle, Yahudi varlığının çatışma bahanesini elinden almış ve saldırı gerekçesini bertaraf etmiş olacaktır... Diğer taraftan Trump, başını ağrıttıkça veya Çin'e yoğunlaşmasını önleyecek hiçbir şey olmadan tam anlamıyla Çin'e yoğunlaşabilmesi için Amerika'nın ekonomik çıkarlarını ve Çin ile mücadeleyi önceliklerinin en üst sırasına yerleştirmiştir.

Dolayısıyla Trump, Avrupa ülkelerini karıştırmadan İran'ın nükleer kapasitesini sınırlandıracak bir anlaşma yapmak için İran ile müzakerelere girişti.

4- Dördüncü turun ertelenme sebebiyle ilgili olarak medyada yer alan bilgilere göre, ertelemenin lojistik nedenlerden kaynaklandığı ifade ediliyor... Wikipedia'ya göre lojistik terimi, "tedarik ve ikmal sanatı" olarak tanımlanıyor. İngilizcesi "Logistics" olan bu kavram, mal, enerji ve bilgi akışının yönetimi sanatı ve bilimidir. (Lojistik kelimesinin Türk Dil Kurumu sözlüğünde "Kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere her türlü ürünün, hizmetin ve bilgi akışının çıkış noktasından varış noktasına kadar taşınmasının etkili ve verimli bir biçimde planlanması ve uygulanması." olarak tanımlanmıştır.) ABD'nin İran'a yönelik yaptırımları ile eş zamanlı olarak yürütülen müzakereler dikkate alındığında, sanki burada amaç, ortamı yatıştırmak ve müzakerelerin seyrini kontrol altına almak gibi görünüyor... Reuters'e konuşan İranlı bir yetkili, "İran-Amerika görüşmelerinin Amerika'nın davranışına bağlı olarak farklı bir tarihte yapılacağını ifade ederek, Washington'un Tahran'a uyguladığı yaptırımların nükleer anlaşmazlığı gidermeyi hedefleyen diplomatik süreci olumsuz etkilediğini" dile getirdi. Bu gelişme, Washington'un İran petrolü ve petrokimya ürünlerinin yasadışı ticaretine karıştığı gerekçesiyle bazı kuruluşlara yeni yaptırımlar uygulamasının ardından geldi. "ABD, çarşamba günü İran üzerindeki baskısını artırma çabalarının bir parçası olarak, İran'ın petrol ve petrokimya ürünlerinin yasadışı ticaretine karıştırdıkları gerekçesiyle bazı kuruluşlara yaptırım uyguladı." (01.05.2025 eş-Şark) Bu yaptırımlar, müzakere turlarının tarif edildiği üzere yoğun ve ciddi bir şekilde sürdüğü bir döneme denk geldi. İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü İsmail Baghai, "Tahran'ın ABD ile somut sonuçlara ulaşmayı hedefleyen müzakerelere ciddi ve kararlı bir şekilde devam edeceğini" açıkladı. (01.05.2025 eş-Şark)

Bu nedenle görüşmelerin ertelenmesi, taraflar arasındaki müzakerelerin nihai olarak sonlandırılması değil, ABD'nin, devam eden görüşmeler sırasında uyguladığı yaptırımlar nedeniyle oluşan gerginliği yatıştırmak amacıyla geçici bir süreliğine ertelenmesi olarak değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır.

5- Müslüman ülkelerdeki yöneticilerin, Amerika'nın Müslümanların sahip olduğu askeri güç, silahlanma kapasitesi ve sanayi üzerinde belirleyici rol oynamasına göz yummaları gerçekten oldukça şaşırtıcıdır. Bu yöneticiler, İslam'da güç hazırlamanın düşmanı yenmek, korkutmak ve caydırmak anlamına geldiğinin ne yazık ki farkında değiller! Eğer düşman, bizim adımıza sahip olduğumuz her şeyi en ince ayrıntısına kadar belirliyorsaydı, bu, daha baştan yenilgiyi kabul etmek anlamına gelir! İran, nükleer silah envanterini tika basa dolduran, dahası, onlarca yıl önce Hiroşima ve Nagazaki'de nükleer bomba kullanan Amerika'nın, kendi askeri gücüne, füze teknolojisine ve nükleer programına müdahale etmesine nasıl izin verebilir? Amerika, İran'ın nükleer silah edinmesine asla izin vermeyeceğini açıkça ifade etmektedir. Oysa İran ve diğer Müslüman ülkelerin yöneticileri, Amerika'ya net bir şekilde "Önce kendi nükleer silahlarınızı yok edin, sonra da başkalarından nükleer silah edinmemelerini talep edin... Önce kendi füzelerinizi imha edin, sonra da başkalarından füzelerini yok etmelerini isteyin..." demeleri gerekirdi. Düşmanların, kendileri ağır silahlara sahip oldukları

halde Müslümanların böylesi ağır silahlara sahip olmamalarını istemek, çok zalimce, çok küstahça bir söylemdir, başkalarını aşağılamaktır. Keşke akletselerdi.

Kaviyy ve Aziz olan Allah, bu gerçeği Kuran-ı Kerimde şu sözleriyle açıkça ortaya koymuştur:

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ
“Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Onlarla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve bunlardan başka sizin bilmediğiniz fakat Allah’ın bildiği diğer düşmanları korkutursunuz. Allah yolunda her ne harcarsanız karşılığı size tam olarak ödenir. Size zulmedilmez.” [Enfal 60] Anayasa Mukaddimesi veya Esbab-ı Mucibesi kitabının 335.sayfasında 69. Madde de şöyle geçmektedir: **“Orduda, İslâm ordusu vasfıyla görevini yapmasına imkân veren silah, cephane, teçhizat, levazım ve mühimmat bulundurulmalıdır.”** Zira Allah Subhânehu ve Teâlâ’nın Allahu Teâlâ’nın تُرْهِبُونَ “korkutasınız” kavli hazırlığın illetidir. Dolayısıyla kendisi için koyulduğu illet -ki düşmanı ve münafıkları korkutmaktır- gerçekleşmedikçe hazırlık tamamlanmış olmaz. Korkutma hâsıl oluncaya kadar ordu için silah, mühimmat, levazım ve diğer teçhizatların temin edilmesinin farzıyeti işte buradan gelmektedir ve bu ordunun misyonunu -ki İslâm davetini yaymak için cihattır- yerine getirmeye muktedir olması için evla babındandır.”

Bütün bunlar, Müslümanların, kendi güçlerini düşmanlarının güçlerinden katbekat üstün kılmak ve düşmanlarının kalplerine korku salmak amacıyla azami gayret göstermeleri gerektiğini göstermektedir. Askeri kapasitemizin, kalbine korku salmak için düşmanın zihnini meşgul eden ve onu sürekli tedirgin eden bir unsur haline gelmesi elzemdir. O halde silah kapasitemizi belirlemek, askeri gücümüzü, korku ve caydırıcı bir unsur olarak kullanmamızı engellemek için düşmanla müzakere masasına oturmak, bu durumla kesinlikle bağdaşmamaktadır.

Halkına asla yalan söylemeyen Hizb-ut Tahrir’e, en kısa sürede Raşidi Hilafet Devletini kurmayı nasip etmesini Yüce Allah’tan niyaz ediyoruz. Zira Hilafet, geçmişte olduğu gibi düşmanın kalbine korku salacak, dünyanın dört bir yanına iyiliği yayacak ve kâfirlerin tuzaklarını kendi başlarına geçirecektir.

“O gün Allah’ın zafer vermesiyle müminler sevinecektir. Allah, dilediğine yardım eder. O, mutlak güç sahibidir, çok merhametlidir.” [Rum 4-6]

H.04 Zilkade 1446
M.02 Mayıs 2025